

Briksel'den Mektup

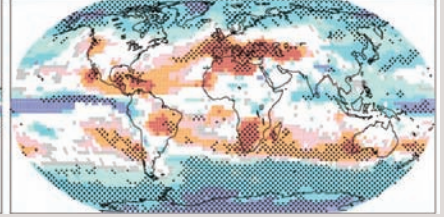
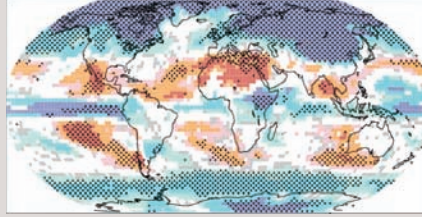
D i d e m C r o s b y

Çevrebilimin Cambazlığı

Çevrebilim hiçbir bilim dalının başaramadığını başardı. Günlük yaşamımızı doğrudan etkilemeye başladı. Bir zamanlar, hemen her parkta rastladığımız “çevremizi koruyalım” sozcüklerini içeren tabelalar çevre bilinci kazandırma çabasının bir göstergesiydi. O dönemlerde bu, çoğumuz için, çevremizi temiz tutmamız, yani yerlere çöp atmamamız anlamına geliyordu. Oysa bugün çevrebilimcilerin çoğunun hemfikir olduğu gerçekler sayesinde çevre bilinci, yerlere çöp atmamanın çok daha ötesine geçti; yepyeni bir anlam kazandı. Gerek bireyleri gerekse kitleleri ve daha da önemlisi politikacıları aktif olmaya teşvik etti. Hatta teşvik etmenin ötesinde politikacıları, çevreye ilişkin konuları gündemlerine almaya zorunlu kıldığını söylemek daha doğru olur. Hangi bilim dalının sağladığı bilgi, parti manifestolarında, parlamentodaki tartışmalarda gündemin başında sürekli olarak yer alır? 190’a varan ülkeden 600’e varabilen sayıda temsilciyi düzenli olarak bir araya getirerek bilim dünyasının ortak görüşünü yansıtan raporlar yazmalarıyla sonuçlanır?

1980’lerden bu yana hemen hepimiz bir biçimde yaşamımızda daha ‘çevreci’ davranışlara yöneldik. Çöplerimizi ayırmaya başladık. Enerji tüketimi düşük elektrikli aletleri yeğler olduk. Evlerimizi az elektrik tüketen ampullerle donatmaya başladık. Bu bireysel çabaların yanı sıra çeşitli kitlesel eylemlere de rastlamamız mümkün. Buna bir örnek, geçtiğimiz Haziran ayının sonunda Londra’nın bir saat boyunca ışıklarını söndürmesi oldu. Londra’dan başka pek çok kent aynı eylemde bulundu. Sidney, Paris ve Roma bu kentler arasında yer alıyor. Londra’daki eylem, elektrik tüketiminde %10’luk bir azalmaya yol açtı bu bir saat boyunca. Enerji tüketimi bakımından uzun vadede pek bir fark yapmamış olsa da, eylem bireyleri enerji tüketimleri hakkında düşünmeye yönlendirdi.

Bir diğer etkinlik, farklı ülkelerin dokuz kentinde geçtiğimiz ay düzenlenen ve iklim değişimi ve küresel ısınma hakkında bilinci artırma amacı güden pop konserleri oldu. Aralarında Madonna gibi pop dünyasının ünlü isimlerinin yer aldığı konserler, bireyleri yaşamlarında daha ‘çevreci’ tutum almaya teşvik etti. Söz gelimi Sidney’de konser biletleri, stadyuma gidiş geliş otobüs biletini de kapsıyordu. Konser sonunda dev ekranlara otobüs duraklarını gösteren haritalar yansıtıldı. Tokyo’da konsere katılan herkes konsere gelmek için ‘harcadığı’ karbon miktarını kaydetti; düzenleyiciler konseri “karbon nötral” hale getirmek, yani karbon

salınımını telafi etmek için Endonezya’da bu miktara karşılık gelen sayıda ağaç dikecekler. Konserlere katılanlar, ünlü pop yıldızlarının bu raya ulaşımının da karbon-nötral olmasını yeğlediklerini dile getirdiler. Madonna konsere bisikletiyle gelmeyi kabul eder miydi acaba?

Bu tür etkinlikler günümüzün daha kapsamlı genel mesajını, yasa yapıcılar ve yürütücüler de dahil olmak üzere geniş kitlelere taşımayı amaçlıyor: artık kökten değişimler yapmanın zamanı. Bu mesajın kökeni, siyasi gündemi olmadığı iddia edilen ve Birleşmiş Milletler’in bir çalışma grubu olan, adını sık sık duyduğumuz IPCC’ye (International Panel on Climate Change) dayanıyor. 1988 yılında oluşturulan IPCC’de, 190’a varan sayıda ülke çoğunlukla birden fazla kişi tarafından temsil ediliyor. Panel ne bilimsel araştırma yapıyor ne de politikacılara önerilerde bulunuyor. Panelin etkinlikleri bir risk değerlendirmesinden ibaret. Bilimsel, teknik ve sosyoekonomik yönden insanın yol açtığı iklim değişimini, bunun nasıl bir etkisi olduğunu, bu etkileri azaltmak için ne tür seçeneklerin bulunduğunu değerlendiriyor. Panelin bu değerlendirmeyi taraf tutmaksızın, açık biçimde yapması gerekiyor. Bir bakıma günün bilimsel çevrelerinin kabul ettiği ‘gerçekleri’ değerlendiriyor. Panelin etkinliği politikayla ilgili olsa da, sorunlara politik çözümler getirmekten kaçınması, politikayı politikacılara bırakması gerekiyor. Panelin bu tarafsız, yaklaşımı cambazlık gerektiriyor; hem politik alanda hem de bilim alanında.

Panelin, iklim değişimi ve küresel ısınma konusunda kimi zaman çatışan görüşler arasında seçim yapması gerekiyor. Bu seçimi 300’den fazla kişinin bir arada yapmasının zorluklarla dolu olabileceğini tahmin etmek için panelde oturmaya gerek yok! Örneğin geçtiğimiz Şubat ayında gerçekleşen IPCC kongresi, insanların yirminci yüzyılın ortalarından bu yana küresel ısınmadan ne kadar sorumlu oldukları konusunda fikir birliği sağlamak için çetin tartışmalara sahne oldu.

Temsilcilerin hepsi tartışmasız olarak insanın etkinliklerinin küresel ısınmaya yol açtığı kabul ediyorlardı; mesele, etkimizin oranı konusunda fikir birliği sağlamaktı. İnsanlar “çok

büyük olasılıkla” mı, “büyük olasılıkla” mı küresel ısınmaya yol açtılar; yoksa etkimizin varlığı “olası” mı? “Çok büyük olasılık” IPCC dilinde en az %95 kesinlik, “büyük olasılık” en az %90 kesinlik ve “olası” ise %66’dan fazla kesinlik anlamına geliyor. Beş saatlik tartışmanın sonunda temsilciler orta yolda karar kılıp insanın “büyük olasılıkla” son elli yılda gözlenen küresel ısınmaya yol açtığında karar kıldılar.

IPCC’nin düzenli olarak hazırladığı rapor geniş bir okuyucu kitlesinin ilgisini çekiyor, rapordan elde edilen rakamlar sık sık politikacıların konuşma metinlerinde boy gösteriyor. Bu nedenle de panel ne yazık ki, henüz rakamlara dökülmemiş bulguları ya da iklim modellerine dahil edilmemiş bilgileri tartışma dışı bırakıyor. Bunun amacı kuşkuyla pabuç bırakmamak; ancak ödenen bedel, bilimsel olarak önemli bulguların gözardı edilmesi.

Gözardı edilen önemli bulgulardan biri buzulların erime hızıyla ilgili. Bundan iki yıl önce İngiltere’de Exeter’de pek çok IPCC temsilcisi bilim insanının da katılımıyla düzenlenen bir konferansta günün iklim modellerinde yer almayan, küresel ısınmayı ya da deniz su düzeyinin yükselmesini hızlandırabilecek bir olguya değinildi. Buna göre küresel ısınmanın etkisi bugüne değin tahmin edilenden çok daha hızlı olacak. Konferansta vurgulanan etkiler Grönland’da buz tabakalarının çökmesi, Atlantik’te Gulf Stream akıntısının durmasıydı. Bu etki henüz iklim modellerinde yer almasa da özellikle buz tabakalarının daha hızlı eriyeceği, uzmanların fikir birliğine vardıkları bir görüş. Ne yazık ki modellerde yer almadığı için rakamlara dökmek henüz mümkün değil. Bu da IPCC’nin bu yılki raporunda bu bulgunun yer almamasıyla sonuçlandı.

Zaman zaman politik kararları etkilemeye yöneldiği ya da günün kabul gören bazı bilimsel gerçeklerini yok saydığı için eleştirilere uğrasa da, IPCC’nin çalışmalarının bireyleri, toplumu ve politikacıları birşeyler yapmaya yönelttiğinden biri olduğu tartışma götürmez. Küresel ısınmaya olan katkımızın kesinlik derecesi tartışma götürse de, artık hiç bir şey yapmamak seçenekler arasında değil.